

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus | Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet | Finnish Medicines Agency

Itsehoitolääkkeisiin liittyvä lääkeinformaatio ja lääkemarkkinointi

Katri Hämeen-Anttila, FaT
Dosentti, kehittämisspäälikkö
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
Lääkehoitojen arviointiprosessi

Lääkejakelujärjestelmä

Suomalaisen lääkejakelujärjestelmän ominaisuudet luovat hyvän pohjan turvalliseen ja toimivaan itselääkintään Suomessa:

- Apteekkitoiminnan luvanvaraisuus
- Tiheä lääkkeiden vähittäisjakeluverkosto
- Koulutettu henkilökunta

Lääkkeiden käyttäjät ovat tyytyväisiä itsehoitolääkkeiden saatavuuteen (Lähde: Fimea 2014)

Väittämä	Samaa mieltä % (n)	Eri mieltä % (n)	En samaa enkä eri mieltä % (n)
Itsehoitolääkkeitä on helppo hankkia tarvittaessa	93 (2 060)	2 (45)	6 (105)
Apteekkeja on riittävän lähellä, jotta saan itsehoitolääkkeet vaivattomasti	80 (1 763)	9 (202)	11 (245)
Olen usein ollut tilanteessa, jossa olisin tarvinnut itsehoitolääkettä, mutta apteekki on ollut kiinni	15 (325)	67 (1 488)	18 (397)
Itsehoitolääkkeiden hankinta on vaikeaa vähäisten ostopaikkojen vuoksi	10 (211)	72 (1 599)	18 (400)

Apteekki itsehoitolääkkeiden käytön ohjaajana

- Farmaseuteille ja proviisoreilla keskeinen rooli itsehoitolääkkeiden valinnassa sekä lääkkeiden oikean ja turvallisen käytön ohjauksessa
 - Lakisääteinen neuvonta tulee toteutua myös itsehoito- ja palveluvalintaosastolla
 - Lääkeneuvontaa ja -informaatiota on oltava tarjolla myös apteekkien verkkopalveluissa
 - Farmaseuttisella henkilökunnalla on oltava tarvittavat tietolähteet lääkkeneuvonnan tueksi sekä osaaminen niiden käyttöön
 - Fimean määräyksen mukaan apteekkien tulee laatia toimintaohje lääkkeneuvonnasta. Siinä tulee huomioida myös itsehoitolääkkeisiin liittyvä lääkkeneuvonta

Lääkkeiden käyttäjät ovat tyytyväisiä itsehoitolääkkeisiin liittyvän tiedon saantiin ja apteekkien toimintaan (lähde: Fimea 2014)

Väittämät	Samaa mieltä % (n)	Eri mieltä % (n)	En samaa enkä eri mieltä % (n)
Apteekissa on riittävästi henkilökuntaa, jos haluaa kysyä neuvoja itsehoitolääkkeistä	85 (1 876)	5 (108)	10 (226)
Apteekkien antamaan itsehoitolääkkeitä koskevaan tietoon voi luottaa	84 (1 856)	2 (40)	14 (314)
Toivon, että apteekin henkilökunta neuvoo itsehoitolääkkeiden oikeasta käytöstä oma-aloitteisesti	61 (1 358)	13 (277)	26 (575)
Apteekin henkilökunta kertoo ostotilanteessa myös edullisimmista vaihtoehdoista	54 (1 203)	16 (362)	29 (645)
Haluan yleensä ostaa itsehoitolääkkeet ilman neuvontaa	28 (619)	36 (787)	36 (804)
On vaikeaa ymmärtää apteekissa annettua itsehoitolääkkeisiin liittyvää neuvontaa	3 (75)	81 (1 782)	16 (353)

Esimerkkejä itsehoitolääkkeisiin liittyvän lääkeinformaation kehittämiseksi toteutetuista toimenpiteistä

- TIPPA-projekti (vuosina 2000–2004)
- Suomen Apteekkariliiton Varmista valintasi! -projekti
- Lääkehoidon päivä 19.3.2014 teemalla ”Itsehoitolääkkeiden järkevä ja turvallinen käyttö”
- Itselääkinnän Käypä hoito -suositus (valmistuu vuoden 2016 alussa)

Lääkeinformaatiostrategia, tavoite: ”Varmistetaan lääkeneuvonta itsehoidossa”

- Tuotetaan ammattilaisten käyttöön itselääkinnän ja -hoidon hoitosuosituksia, jotka perustuvat näyttöön ja jotka integroidaan mahdollisuuksien mukaan olemassa oleviin hoitosuositukseen.
- Huomioidaan itsehoidon ja -lääkinnän ohjaus valtakunnallisessa itsehoitolääkeohjelmassa.
- Selvitetään apteekkien verkkopalveluista ja palvelupisteistä saatavan lääkeinformaation ja lääkeneuvonnan laatu ja seurataan sitä.

Itsehoitolääkkeisiin liittyvä tutkimus lääkeinformaation näkökulmasta

- Itsehoitolääkkeisiin liittyvä tutkimus on yleisimmin kohdistunut nimenomaan lääkeneuvontaan ja lääkeinformaatioon
- Suuri osa tästä tutkimuksesta on jo 10 vuotta vanhaa
 - tarvitaan tuoretta seurantatietoa itsehoitolääkkeisiin liittyvän lääkeneuvonnan laadun nykytilasta sekä lääkeneuvonnan ja -informaation vaikuttavuudesta.
- Asiakkaat haluavat neuvontaa ostaessaan itsehoitolääkkeitä ja neuvonta koetaan hyödylliseksi.
- TIPPA -projektin aikana tehdyissä haamuasiakastutkimuksissa ei havaittu muutoksia itsehoitolääkkeisiin liittyvässä lääkeneuvonnassa
- Suoratoimituksessa farmaseuttinen henkilökunta on aloitteellisempaa lääkeneuvonnan antamisessa, palveluvalinnassa asiakkaat pyytävät lääkeneuvontaa.

Lääkeinformaatiota ovat:

Valmisteyhteenvedot
Pakkausselosteet
Tietyt elektroniset lääketietokannat
Annosteluohjeet eli lääkevalmisteen oikean ja turvallisen käytön ohjeet
Hinnastot, ei sis. markkinointiväittämiä
Terveystiedotus -kampanjat
Neutraalit kyselyt
Pitkät TV- ja radio-ohjelmat

•Tyypillisiä lääkeinformaation medioita ovat:

- Aikakauslehtiartikkelit väestölle
- Internet, sosiaalinen media
- Ulkomainonta - terveyskampanjat mainostelineissä
- Radio tai TV- ohjelma, toimituksellinen tietosisältö
- Vuosikertomus, lehdistötiedote
- Potilasohje, potilaskortti
- Yrityksen sisäinen lehti/Potilasjärjestön kanssa toteutetut kampanjat
- Vastaukset potilaiden tai toimittajien kysymyksiin

Lääkemarkkinointia ovat:

Esite valmisteen nimellä, nimi-logo
Lääke-esittelyt, julisteet,
Valomainos, Ikkunasomistukset apteekeissa,
Markkinointitapahtuma
TV- ja radiomainokset,
Verkkosivut, joiden tarkoituksena on edistää lääkevalmisteen myyntiä

•Tyypillisiä lääkemyynnin ja lääkemarkkinoinnin medioita ovat:

- Markkinointi esite, valmisteen niminen
- Internet, käyttäjätunnusvaade, rajattu käyttö
- Lääke-esittely
- Lehtimainos (Ammattilehdessä)
- Koulutustilaisuus, jossa mainontaa
- Messut
- Markkinatutkimus
- Video, digitaalinen media (lääkeyhtiön laatima)

Itsehoitolääkkeiden markkinointi

- Itsehoitolääkkeiden mainonnan laatiminen edellyttää tekijöitä lääkelain ja -asetuksen markkinointia koskevien normien tuntemista.
- Myyntiluvan haltija vastaa lääkkeen mainonnan lainmukaisuudesta
- Terveystieteiden ammattilaisille suunnattu itsehoitolääkkeiden markkinointi on ollut viime vuosina asianmukaista, kun taas väestölle suunnattuun liian aggressiiviseen tai harhaanjohtavaan markkinointiin on jouduttu puuttumaan useammin
- Viime vuosina itsehoitolääkkeiden TV- ja radiomainosten ennakoivalvonta on vähentynyt ja Fimea on kiinnittänyt huomiota siihen, että mainoksissa on enemmän huomautettavaa kuin aiemmin

Läkelain tai -asetuksen vastainen markkinointi, johon Fimea on puuttunut viimeksi kuluneiden 7 vuoden aikana

Läkelain tai -asetuksen vastainen markkinointi	Tapausten lkm
Laajemman kuin lääkevalmisteen myyntiluvan yhteydessä hyväksytyn käyttöaiheen esittäminen tai muuten harhaanjohtava mainos	27
Lääkkeen oikeaan ja turvalliseen käyttöön ohjaavan tiedon puutteellisuus	16
Tarjous, hintaetu tai kylkiäinen	16
Yhteensä	59

Lääkeinformaatioon liittyvät linjaukset

Apteekkien toiminnan kehittäminen

- Apteekkien tulee kehittää itsehoitolääkeneuvontaa edelleen. Lääkelain määrittelemän lääkeneuvontavelvoitteen tulee toteutua myös palveluvalinnassa ja itsehoitolääkkeiden käytön ohjauksessa.
- Lääkeinformaatioverkostossa tulee lääkeinformaatiostrategian toimenpide-ehdotuksen mukaisesti määritellä lääkeneuvonnan laadulle ja rakenteelle kansalliset standardit. Niissä on erikseen huomioitava itsehoitolääkeneuvonta.

Lääkeinformaation tunnettuuden lisääminen

- Lääkeinformaation tuottajien tulee kehittää lääketiedon jakamista digitaalisten kommunikaatiovälineiden avulla. Lääkeinformaatiota on tärkeää olla tarjolla lääkkeiden käyttäjät tavoitavissa muodoissa mutta niin, että sisältö on luotettavaa.
 - Sähköisten palveluiden rinnalla kansalaisilla on kuitenkin oltava mahdollisuus saada tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa helposti myös ei-sähköisessä muodossa.
- Kansallista yhteistyötä luotettavan ja helposti saatavilla olevan lääkeinformaation tunnetuksi tekemisessä ja kehittämisessä tulee jatkaa osana kansallisen lääkeinformaatioverkoston toimintaa.

Pakkausselosteiden käytettävyyden kehittäminen

- Pakkausselosteiden luettavuutta ja sisältöä on kehitettävä selkeään, käyttäjälle ymmärrettävään suuntaan. Myyntiluvan haltijoilla on pakkausselosteiden laatijoina tässä merkittävin rooli. Fimea osallistuu omalta osaltaan pakkausselosteiden laadun kehittämiseen EU-tasolla.

Lääkkeiden markkinoinnin asianmukaisuuden varmistaminen

- Lääkelainsäädännön lääkkeiden markkinoitua koskevien normien ja lääkemarkkinoinnin erityispiirteiden tunteminen on oleellista lainmukaisen mainonnan tuottamisessa sekä lääkemarkkinoinnin ja lääkeinformaation eron ymmärtämisessä.
- Lääkemarkkinoinnista vastaavien henkilöiden on tunnettava markkinoinniksi katsottavan, myynnin edistämiseen tähtäävän tiedon sekä lääkeinformaation ero. Tämä on erityisen tärkeää digitaalisilla kommunikaatiovälineillä toimiessa.